

Muistio

28.4.2025

VN/25291/2024
VN/25291/2024-MMM-15

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto hallituksen esitysluonnokseen EU:n gigabittiasetusta (EU) 2024/130 täydentäväksi lainsäädännöksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt lausuntoa hallituksen esitysluonnokseen EU:n gigabittiasetusta (EU) 2024/130 täydentäväksi lainsäädännöksi.

EU:n Gigabittiasetuksen tarkoituksena on helpottaa erittäin suuren kapasiteetin verkkojen käyttöönottoa edistämällä olemassa olevan fyysisen infrastruktuurin yhteiskäyttöä ja mahdollistamalla uuden fyysisen infrastruktuurin tehokkaampi käyttöönotto, jotta tällaiset verkot voidaan ottaa käyttöön nopeammin ja alhaisemmin kustannuksin. EU:n gigabittiasetuksella kumotaan yhteisrakentamisdirektiivi. Kansallisesti yhteisrakentamisdirektiivi on pantu täytäntöön yhteisrakentamislaille. Lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi esityksellä kumottaisiin kansallinen yhteisrakentamislaki korvaamalla se uudella lailla erittäin suuren kapasiteetin verkkojen käyttöönoton helpottamisesta. Laissa säädettäisiin muun muassa käyttöoikeudesta fyysiseen infrastruktuuriin, rakennusteknisten töiden koordinoimista, lupien ja asennusoikeuksien myöntämismenettelystä ja kiinteistön fyysisestä infrastruktuurista. Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 12.11.2025.

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto

MMM näkee, että lakiluonnoksessa on tunnistettu ja huomioitu huippunopeiden tietoliikenneyhteyksien merkitys erilaisten maaseutualueiden asuttavuudelle, mikä on kannustettava ja tärkeä asia. MMM kiittää LVM:ää maaseutukysymysten tunnistamisesta ja huomioimisesta.

MMM edellyttää kuitenkin, että esitetyn lain 3 §:n (Fyysistä infrastruktuuria koskeva avoimuus) perusteluissa (sivu 25) tunnistetaan talousvesiverkostot osaksi kriittistä infrastruktuuria. Lain soveltamisen selvyyden lisäämiseksi talousvesiverkostot tulisi mainita perustelujen virkkeessä ”Kriittisenä infrastruktuurina voidaan pitää esimerkiksi huoltovarmuuden kannalta keskeisten tietoyhteiskuntasektorin, energiahuollon, rahoituksen, logistiikan, terveydenhuollon, kriittisen perusteollisuuden ja elintarvikehuollon hyödykkeiden tuottamisessa tarvittavia tärkeimpiä verkkoja ja niihin kuuluvaa fyysistä infrastruktuuria.” Voimassa olevassa laissa verkkoinfrastruktuurin yhteisrakentamisesta ja -käytöstä (276/2016) on perusteltu täten ”Talousvesiverkot eivät kuulu lain soveltamisalaan, joten myöskään niihin kuuluvat rakenteet, rakennelmat tai rakennukset eivät kuulu fyysisen infrastruktuurin käsitteen piiriin.

MMM korostaa, että huippunopeat tietoliikenneyhteydet ovat vertailtavissa perusinfrastruktuuriin, kuten tiestöön. Tällä hetkellä Suomessa on laajakaistayhteyden vähimmäisnopeudeksi asetettu teoreettinen 5 Mbit/s ja käytännössä saapuvassa liikenteessä 3,5 Mbit/s ja lähtevässä 4,5 Mbit/s. Saksa on yleispalveluvelvoitteena vähimmäisnopeudeksi asetettu 10 Mbit/s, Ranskassa 8 Mbit/s ja Espanjassa 30 Mbit/s. Huippunopean laajakaistan saatavuus kaikilla alueilla on keskeinen tavoite

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

EU:n koheesiopolitiikalle. On tärkeää, että LVM edistää alueellista yhdenvertaisuutta ja alueiden välisten ja sisäisten sekä maaseutualueiden ja koko maan välillä olevien kehityserojen kaventamisen.

MMM näkee, että lakiluonnoksessa esitetty käytännössä suurille operaattoreille annettava maaseutualueilla sijaitsevien liikeyritysten kiinteistöihin liittyvä käyttöoikeus on ongelmallinen ja herättää useita kysymyksiä omaisuuden suoja ja markkinavapauden kannalta.

MMM näkee, että ehdotus voi rajoittaa kyseisiä operaattoreita huomattavasti heikommassa asemassa olevien liikeyritysten oikeutta päättää omaisuutensa käytöstä. Vaikka käyttöoikeus myönnettäisiin maaseutualueiden liikeyritysten näkökulmasta oikeudenmukaisin ja kohtuullisin ehdoin, voidaan heidän omaisuutensa käyttöä rajoittaa ilman heidän täyttä suostumustaan ja vaikuttaa esimerkiksi mahdollisuuksiin hyödyntää samaa kiinteistöä puhtaan energian tuotantoa ja kiinteistöjen energiatehokkuuden parantamista varten sekä puhtaan energian tuotannosta saatavien hyötyjen toteuttamiseen. On arvioitu, että maaseutualueilla olevien kiinteistöjen kattopinta-alat voisivat alueellisesti kattaa yli puolet alueen energiatarpeesta. Energiasiirtymän yhteydessä on arvioitava nämä ristikkäiset vaikutukset. Oikeudenmukaiset ja kohtuulliset ehdot on arvioitava siten myös maaseutualueiden liikeyritysten näkökulmista ja suhteessa muusta toiminnasta saataviin tuloihin tai tulojen menetyksiin.

MMM alleviivaa, että omaisuuden suoja on turvattu perustuslaissa ja, ehdotuksen on varmistettava, että omistajille maksetaan asianmukainen korvaus käyttöoikeuden myöntämisestä. Se tulee myös olla liikeyritysten omistajille vapaaehtoista. Liikeyrityksen määritelmä kaipaa vielä täsmennystä. Kuvavatko esim. maatilayritysten kiinteistöt tämän määritelmän piiriin.

MMM korostaa pienten operaattoreiden markkinavapautta ja operaattoreiden yhä laajempaa ja monimuotoisempaa toimijaryhmää, joka on tunnistettava myös lainsäädännössä. On keskeistä, että lainsäädännöllä helpotetaan ja varmistetaan myös pienten operaattoreiden ja yleishyödyllisten operaattoreiden pääsyä markkinoille. Suurille operaattoreille on vuoden 2020 huutokaupan myötä sidottu vuoteen 2035 saakka nopean 4G ja 5G taajuusalueiden käyttöoikeudet, mikä estää markkinoiden toimivuuden pienten paikallisten VHCN-verkkojen osalta maaseutualueilla, joilla mobiiliverkkojen toimintaan tarvittavien valokuituverkkojen rakentaminen on tehty yleishyödyllisesti, maaseutualueiden kansalais- ja vapaaehtoistoimintaan pohjautuen. On varmistettava, että lainsäädäntö turvaa pienten ja yleishyödyllisten verkko-operaattoreiden mahdollisuuden osallistua kilpailuun ja makki-noille maaseutualueilla. MMM näkee, että ehdotus voi vahvistaa kilpailun rajoittamisen ja suurten operaattoreiden monopoliaseman pienten yksittäisten liikeyritysten ja pienten ja yleishyödyllisten verkko-operaattoreiden kustannuksella. On tärkeää, että lainsäädäntö kohtelee osapuolia tasavertaisesti ja tunnistaa kyseisten toimijoiden erilaiset valta-asemat.

MMM näkee, että pienille paikallisille verkko-operaattoreille on annettava lupa rakentaa paikallisesti palvelevia nopeita VHCN-verkkoja ja jakaa taajuuksien käyttölupia tämän suhteen. Tämän yhteiskunnallinen kustannus olisi arvioitava vaihtoehtona. Kun uusia taajuuksia vapautuu on tärkeää, että huutokauppoja mahdollistettaisiin niin, että pienet operaattorit pääsevät mukaan kilpailuun. On myös arvioitava olisiko yhteiskunnallisesti edullisempaa ja varautumisen kannalta järkevää antaa pienille ja paikallisille toimijoille lupa paikallisten verkkojen rakentamiselle tietyillä taajuusalueilla.

MMM näkee, että Suomessa on yleispalveluvelvoitteen vähimmäisnopeuden tasoa nostettava, jotta Suomessa voidaan pärjätä ja hyödyntää kaikilla alueilla olevia voimavaroja ja potentiaalia kestävä kasvun saavuttamiseksi. Yleispalveluvelvoitteen vähimmäisnopeus ei vastaa todellista tarvetta maaseutualueiden kontekstissa, jota yleispalveluvelvoite koskee.

MMM näkee yleisellä tasolla ehdotukseen liittyvän tavoitteen hyvänä, kannatettavana ja merkittävänä. Kansallisena prioriteettina tulee olla helpottaa erityisesti paikallisten nopeiden langattomien yhteyksien käyttöönottoa syrjäisimmillä seuduilla ja siten tasoittaa alueellisia eroja verkkojen saatavuudessa.

Esitetyn lain 3 §:n 2 momentissa määriteltäisiin gigabittiasetuksen 4 artiklan 6 kohdan mukaisesti kansallinen kriittinen infrastruktuuri tai sen osat, joihin ei sovelleta asetuksen artiklan 1, 3 ja 5 kohdassa säädettyjä velvoitteita. Momentissa todettaisiin, että Gigabittiasetuksen 4 artiklan 1, 3 ja 5 kohdassa säädettyjä velvollisuuksia ei sovelleta kriittiseen infrastruktuuriin eli sellaiseen fyysiseen infrastruktuuriin tai verkkoon taikka näiden osaan, jonka vaarantuminen olisi omiaan aiheuttamaan merkittävää yleistä vaaraa tai kansallisen turvallisuuden heikentymistä.

MMM pitää perusteltuna, että Gigabittiasetuksen 4 artiklan 1, 3 ja 5 kohdassa säädettyjä velvollisuuksia ei sovelleta sellaiseen fyysiseen infrastruktuuriin tai verkkoon taikka näiden osaan, jonka vaarantuminen olisi omiaan aiheuttamaan merkittävää yleistä vaaraa tai kansallisen turvallisuuden heikentymistä. Asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan operaattorilla on oltava oikeus saada pyynnöstä käyttöönsä fyysistä infrastruktuuria koskevat vähimmäistiedot sähköisessä muodossa keskitetyn tietopisteen kautta. Tällaisia vähimmäistietoja ovat georeferoitu sijainti ja reitti, infrastruktuurin tyyppi ja nykyinen käyttö sekä yhteyspiste. Asetuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaan verkon ylläpitäjien ja julkisen sektorin elinten on asetettava saataville vähintään edellä mainitut vähimmäistiedot keskitetyn tietopisteen kautta sähköisessä muodossa ja asetettava viipymättä saataville kyseisten tietojen päivitykset.

Esitetyn lain 3:n perustelussa todetaan, että kriittisyyttä arvioitaessa tulee tarkastella tapauskohtaisesti fyysisen infrastruktuurin tai verkon tai verkon osaa koskevien tietojen merkitystä ja vaikutusta yhteiskunnan toiminta- ja kriisinsietokyvylle, jos niitä koskevat sijainti- tai muut tiedot paljastuisivat vihamieliselle taholle. Tapauskohtaisessa arvioinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ja viranomaisten toimintakyvyn turvaamiseen.

MMM toteaa, että tapauskohtaisen tarkastelun tueksi tarvitaan yhtenäisiä periaatteita ja ohjeita. Käytännössä tarkoitetaan pitkälti riskiarviointeja, jotka olisi kyettävä tekemään yhtenäisin periaattein. Samaa ongelmakenttää on osittain tarkasteltu vuonna 2025 VM:n johdolla tehdyssä avoimia paikkatietoja koskevassa riskiarviointityössä ja käynnissä olevassa kriittisten kohteiden tiedon avoimuuteen liittyvässä riskiarviointityössä. Lainsäädännössä (ml. lausuttava HE) ja sitä täydentävässä ohjeistuksessa olisi hyvä löytää yhteiset periaatteet kriittistä infrastruktuuria koskevan tiedon avoimuudelle ja tiedon jakeluperiaatteille.

Ylijohtaja

Pentti Lähteenoja

Tietohallintojohtaja

Antti Vertanen

Liitteet
Jakelu

LVM Liikenne- ja viestintäministeriö

Tiedoksi

VN/25291/2024-MMM-15

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: